

Anatomie rodu

Podmanivá románová kronika
od autora bestselleru Skleněný pokoj

Simon Mawer

Anatomie rodu

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

 KNIHA ZLIN

Simon Mawer
Anatomie rodu – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

FLEET

Simon Mawer

Anatomie rodu

Simon Mawer

Anatomie rodu

Přeložil Lukáš Novák

≡ KNIHA ZLIN

Věnováno Naomi Lulhamové (1832–1908) a Ann Scanlonové (1827–1907), které by jinak byly zapomenuty.

*A tak sebou zmítáme dál, lodě deroucí se proti proudu,
bez přestání unášeni zpátky do minulosti.*

F. Scott Fitzgerald, *Velký Gatsby*

Předmluva

Co je to minulost? Nemyslím naše vlastní vzpomínky, ale dávnoú minulost, sahající daleko před to, co jsme sami zažili. Dějiny jsou to, jak minulost *vykládáme*, tedy něco zcela jiného. Co ale minulost skutečně *je*? Z čeho sestává? V jistém smyslu si samozřejmě všichni neseme minulost v sobě, v jádru každé buňky našeho těla – v oné akronymické DNA, jež nám byla odkázána a my ji na oplátku sejmeme, zamícháme a jako balíčky karet rozdáme našim dětem. Minulost má ale i další složky. Rodinné historky, vzpomínky, které se předávají dál, někdy se až nesmyslně nadsazují, jindy upadají v zapomnění. Nebo artefakty, tahy perem na vyšisovaných stránkách dokumentů – záznamů ze sčítání lidu, rodných listů, někdy dokonce deníku nebo uchovaných dopisů. Když si odmyslíme tyhle stopy, je minulost něco víc než starobylé budovy, kterým přiřkládáme význam nesrovnatelně vyšší, než jaká je jejich skutečná materiální hodnota, či předměty v muzeích – všechny ty cínové misky, zrezivělé šavle, šperky a keramika, po kterých lhostejně kloužou pohledy dětí během školních výletů? Vždyť minulost, která sestává jen z artefaktů, je jako kostra odkrytá při archeologických vykopávkách. Kde je tělo a krev? Co byli ti lidé zač? Co prožívali? Kam se poděli?

Část první

Suffolk, 1837

Když to jen šlo, chodili na pláž. Pustý mořský břeh, nekonečný pás oblázků a písku bičovaný vlnami, který se kdesi v dálce ztrácel v oparu. V písku věčně přesýpaného větrem nic moc nerostlo, jen trsy ostré trávy, tu a tam katrán, povalečnice a plazivý svlačec s bledě růžovými trumpetkami květů. Zato moře! V dálce plachtoví, nahnědlé plachty napnuté směrem k jihu. Lidé plující kdovíkolik mil. Kam? Až na konec světa, ať už je to kdekoliv.

Oba chlapi už nějakou dobu kráčeli po oblázkové pláži v naději, že něco najdou – cokoliv, co by si mohli nechat. Moře tu občas něco vyplavilo. Úlomky z lodí. Dřevo a tak. Mohlo by se to hodit. Když se objevil vrak, seběhla se k němu celá vesnice. To neměly děti šanci. Jako před rokem, po té silné bouři, která na břeh vyvrhla trosky dvacítky lodí. Jenže v den, jako byl ten dnešní, kdy slunce svítilo a od moře vál příjemný, chladivý vánek...

„Hele, támhle!“

Jasně, něco tam bylo. Za hranicí oblázkové pláže, na bledém písku v místech, které olizovaly vlny, leželo něco velkého, šedého. Kdepak kámen. Tady v okolí žádné kameny nebyly. Možná mrtvý tuleň. Tuleň tu pozorovali často, jejich hlavy pohupující se na hladině trochu připomínaly koupající se lidi. Anebo to byl starý kabát? Ten by se hodil, kdyby se vypral a zbavil soli.

Klopýtavě seběhli k písku, tam se zarazili.

Hlava. Chaluhy místo vlasů. Bílá kůže a ve vousech vilejší.

Zakalené oko zírající k nebi. Jedno chodidlo pohřbené v písku, druhé se pohybovalo spolu s vlnobitím, jako by si muž poklepával nohou do rytmu nějaké písni, kterou slyšel jen on.

„Je mrtvej,“ zašeptal Isaac.

„Co budeme dělat?“ vydechl jeho bratr Abraham.

„Musíme to někomu říct, jinak bude průšvih.“

Ani jeden z nich se nepohnul. Oko dál zíralo. V uchu písek. Ruka ležela podél tváře jako leklá ryba. Nafialovělé rty. Modré nehty.

Abraham se muže dotkl špičkou nohy.

„Co to děláš?“

„Jenom se chci kouknout.“

„To je neúcta k mrtvým.“

„Houby neúcta. Ani ho neznám. Prostě mrtvola.“ Přidřepł si k muži a rukou zašátral v záhybech promáčeného pláště.

„No tak! Co blázníš?“

„Jenom se chci kouknout.“

Prohmatával hábit, látka se mu lepila na prsty. Jako by šmátral v útrobach mrtvého zvířete, třeba králíka. Jenže ty by hřály, kdežto tohle bylo studené: mrazivý děs hrobu. Vtom jeho prsty v chladu přilnavého textilu o něco zavadily: o něco tuhého. Vytáhl ven, aby se podíval. Kožený váček podobný obalům žraločích vajec, které občas na pláži nacházeli a kterým se přezdívalo měšec mořské panny. To kaplan, který sám sebe nazýval studentem Božích přírodních zázraků, jim prozradil, že jsou to pouzdra chránící vajíčka žraloků. Jenže uvnitř tohoto měšce žádné žraločí embryo nebylo. Když ho Abraham otevřel, ve slunečním světle nečekaně zazářily dvě zlaté mince.

Chlapci zalapali po dechu. Na jedné straně ženská hlava; na druhé štít. „To je královna,“ vydechl Isaac a natáhl se po minci.

Abraham s ní ucukl. „Jsou moje.“

„Nejsou tvoje, patřej jemu.“

„Jsou zlatý a jsou moje.“ Strčil si jednu minci do úst a skouzl. Ne že by věděl proč, ale viděl to u někoho na trhu v Lowestoftu. Chuť soli, nic víc. Jen tvrdost kovu. „Jsou zlatý,“ zopakoval.

„Ale je to krádež.“

„Jakápak krádež? To je kořist.“

Isaac se zarazil. „Co je to kořist?“

„Když něco najdeš a je to tvý. Protože jsi to viděl první.“

„Kdes na tohle přišel?“

„Říkali to lidi, co se plaví na lodích.“

Isaac se zamyslel. „A co myslíš, že se stane, až s nima zkusíš zaplatit? Každému bude jasný, že nejsou tvý. A zavrou tě jako zloděje. Možná tě pošlou do Země démonů.“

Abraham nad tou možností zauvažoval. Věří vůbec na demony? Ti, kdo byli zatčeni pro krádež, prý putovali k démonům: poslali je jednou provždy pryč, na druhý konec světa, kde démoni žili. Do Země démonů. Jenže – byla to pravda? Existovali opravdu démoni? Říkalo se taky, že každý má strážného anděla, který mu sedí na rameni a dává na něj pozor – ale Abraham nikdy žádného neviděl. Rozhodl se nechat anděly i demony stranou a přidřepil k nešťastníkovi, jehož strážný anděl očividně někde lelkoval, když ho bylo zrovna zapotřebí.

„Koukneme se, co tu máme dál.“ Povzbuzen prvním pokusem znovu zašátral v záhybech pláště, ale nic zajímavého už neobjevil. Jen nějaké promočené papíry ve vnitřní kapse, inkoust rozpitý. Oba chlapci chvíli nechápavě hleděli na nečitelné řádky, pak stránky nacpali zpátky do kapsy.

„Má pásek.“

Rozepnuli přezku a chvíli se pokoušeli pásek vytáhnout, ale ani se nepohnul, vahou těla napůl pohřbeného v písku držel jako přibitý. Z písku vyhrabali uvězněnou nohu, byla bosá, chodidlo bílé jako křída, prsty připomínaly oblázky.

Boty by se bývaly hodily. „Možná se zul, aby mohl plavat.“ Abraham slyšel, že se to tak dělá. Jinak by prý mohly boty člověka stáhnout dolů. Ale těžko říct. Oni dva to nemohli posoudit, ani jeden z nich plavat neuměl. A navíc neměli boty.

„Co teď?“

Rozhlédli se po pláži, která se v ubíhajících přímkách perspektivy táhla od severu k jihu. V dálce se nezřetelně rýsovaly stěžně lodí v Lowestoftu. O něco blíž bylo vidět postavy rybářů, jak pobíhají kolem loďek právě vytažených na břeh, neteční k mrtvolám i dětem vrtajícím se v písku půl míle od nich.

„Musíme to někomu říct, jinak máme průšvih.“

„Tak otci?“

„Ten nás zmydlí.“

Isaac byl ten ustrašenější z nich, věčně nad sebou cítil otcův hrozivý stín. Myslel na výprask, který jim otec ušetří – za co? Jen tak, prostě proto, že jsou. Výprask nepotřeboval *odůvodnění*. „Nezmydlí, když mu ukážeme ty peníze.“

Zlato. Jak zjistit, jakou má cenu? Abraham ji neznal, věděl ale, že je to víc, než otec vydělá za měsíc, možná za dva.

„Jsou to můj peníze.“

„Jsou naše,“ opáčil Isaac. „Jinak to řeknu.“

Mezi dunami a nízkými skalisky, přes louku, která bývala obecní pastvinou, než si ji oplotilo místní panstvo, došli k několika chalupám pod věží kostela svatého Edmunda.

Nejdřív našli dočasnou skrýš – skulinu ve zdi chalupy – a váček do ní schovali. Pak se vydali hledat otce, který s dalšími muži kopal odvodňovací příkop. Nebylo radno ho při práci vyrušovat, ale udělali to – měli přece velkou novinu, zprávu, která se rozletí celou vesnicí. „Tati, našli jsme mrtvého,“ oznámili mu. Přesněji řečeno oznámil mu to Abraham, jehož pronikavému hlasu sekundoval Isaac jako ozvěna.

Tři muži v hlubokém bahnitém příkopu ustali v práci.

„Cože?“

„Našli jsme mrtvolu.“

Otec se opřel o rýč a setřel si pot z čela. „A kde?“

„Na pláži.“

„Člověka, jo? Sahali jste na něj?“

„Ne.“

Pokýval hlavou, zabodl rýč do bahna a vyškrábal se z příkopu. „Lepší nesahat. Ještě byste mohli chytnout horečku. Půjdeme to omrknout.“

Největší událost v Kessinglandu od oné velké bouře, shodli se místní. Hlouček lidí sledoval, jak se vesnický doktor spolu s důstojníkem pobřežní stráže brodí mělkou vodou – začínal příliv –, aby tělo prozkoumali. Zvědavost, když rozepnuli plášť. Zašumění, když se objevila bledá noha. Mumlání a modlitby, když bylo tělo za paže a za nohy vyzdviženo z písečného sevření a pŕtuctu vesničanů ho neslo do kostela. Několik žen – ty, co nesměly nikdy u ničeho chybět – pomáhalo zabalit mrtvého do rubáše. Šířily se zvěsti, že to byl Němec, kterého proud přenesl přes celý Německý oceán¹ až na tohle Bohem zapomenuté pobřeží. Chudák, říkali, tak daleko od domova. Neměl u sebe žádné peníze, za které by mu pořídili dřevěnou rakev, a tak ho pohřbili jen v rubáši. Skoro dvě desítky místních přihlížely tomu, jak pastor – reverend Lockwood – pronáší nad zejícím hrobem pochmurná slova:

„Člověk zrozený z ženy má život krátký a plný utrpení. Jako květ vzejde a zvadne a pomine jako stín...“

Abraham a Isaac zpoza hřbitovní zdi ten podivný obřad sledovali: spouštění těla do země a hrsti hlíny, které na něj

1 Severnímu moři se dříve v angličtině často říkalo „the German Ocean“, Německý oceán, a to až do první světové války, kdy takové označení začalo být vnímáno jako nevlastenecké.

chmurně dopadaly, jako by země pohlcovala to, co sama stvořila.

„Zem zemi, popel popelu, prach prachu.“

Bahno bahnu, mohl by pastor dodat, ale neudělal to.

„Takhle jednou skončíme taky,“ prohlásil Abraham. Pokud šlo o něj samotného, mýlil se. V jiných věcech měl však pravdu: třeba v tom, že se lidi pletli, když měli za to, že ten Němec (byl-li to opravdu Němec) neměl peníze na dřevěnou rakev, neboť netušili nic o dvou zlaťácích ukrytých ve vnější zdi jejich chalupy. Isaac byl přesvědčený, že za to, co udělali – že okradli mrtvého –, se budou oba smažit v pekle; Abraham se tomu jen smál. O pekle se učili v kostele a v nedělní škole – spalující oheň, ďáblové a bolest; ale aspoň to bylo někde jinde než tady. Aspoň to bylo něco jiného než úmorné vstávání za rozbřesku a celodenní dřina v blátě; k jídlu jen tuňin a chleba, ryba, když měl člověk štěstí; a chodit spát se západem slunce, jako by noc znamenala konec života. Co mohli ztratit, i kdyby přišli do pekla?

Kessingland

Život v Kessinglandu, proslulém pěstováním potoční řeky, nebyl snadný. Vesnice neustále ohrožovaná rozvodňujícími se řekami a rozpínavým mořem nebyla v podstatě nic víc než šachovnice z vody a bláta rozdělená příkopy, jež vyhloubili předkové, kteří sem dvě století předtím dorazili z Holandska (o těch neměl Abraham ani potuchy). Titíž předkové také postavili hráze, aby si drželi moře od těla, a vybudovali čerpadla mořské vody, jež neustále udržoval v chodu vítr z Německého oceánu. Život v Kessinglandu, to bylo hlavně bláto, případně prach – to když přišlo léto a tenká slupka půdy vyschla. Kromě bláta a prachu pak už jen déšť; a kouř v chalupě, kde žil Abraham s rodiči, Johnem a Mary, a čtyřmi bratry. Na nuzné živobytí si vydělávali jako zemědělstí nádeníci.

Zní to jako začátek Dickensova románu, že? Třeba *David Copperfield*. Stejný kout světa, podobný život na pobřeží. Nebo *Nadějných vyhlídek*, s tím nenadálým setkáním uprostřed močálu. V čem bude tenhle příběh jiný, když do něj doplníme reálná fakta? Protože tihle lidé nejsou smyšlení. Abraham Block a jeho bratr Isaac i jejich rodiče John a Mary Ann (rozená Wrightová) byli kdysi stejně skuteční, jako jste vy a podle všeho i já. Abraham byl jejich třetím dítětem po Martě, která zemřela měsíc po porodu, a Isaacovi, který se narodil v roce 1828; přišel na svět v roce 1831 a pokřtili ho 6. března.

Page 46.

BAPTISMS Administered in the Parish of Kessingland
in the County of Suffolk in the Year 1832

Year	Date	Parents Names		Child	Quality, Trade, Profession	Place where the Baptism was performed
		Maternal	Paternal			
1832	10 th May	Christina	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	11 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	12 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	13 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	14 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	15 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	16 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	17 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	18 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	19 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	20 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	21 st May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	22 nd May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	23 rd May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	24 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	25 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	26 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	27 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	28 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	29 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	30 th May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church

Page 47.

BAPTISMS Administered in the Parish of Kessingland
in the County of Suffolk in the Year 1832

Year	Date	Parents Names		Child	Quality, Trade, Profession	Place where the Baptism was performed
		Maternal	Paternal			
1832	31 st May	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	1 st June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	2 nd June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	3 rd June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	4 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	5 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	6 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	7 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	8 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	9 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	10 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	11 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	12 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	13 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	14 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	15 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	16 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	17 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	18 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	19 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	20 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	21 st June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	22 nd June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	23 rd June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	24 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	25 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	26 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	27 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	28 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	29 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church
1832	30 th June	Elizabeth	John	John	Farmer	St. Michael's Church

Zápis křtů z let 1830/31 v matriční knize obce Kessingland

Tady o tom vidíme záznam v matrice: Abrahamovo jméno je krasopisně uvedeno vpravo dole, spolu se jmény rodičů. Oni sami si to paradoxně přečíst nemohli, nicméně jsou tu, mezi jmény jiných mužů a žen, kteří už jsou mrtví, ale kdysi v tomhle zbídačeném koutě východní Anglie žili, milovali a pociťovali bolest, štěstí i žal.

*

Po prchavém vzrušení, které vyvolal nálezn utonulého, šel život dál. Otec a matka se hádali z důvodů, které chlapeci nechápali. Otec matku občas zbil. Jindy zbil je. Tak to zkrátka chodilo. Matka porodila po Abrahamovi tři další chlapece

a pak zemřela, jak to tehdy často bývalo, na nějakou banalitu – horkost, zimnici, influenzu, jedovaté výpary z vodou prosáklé země – a byl tu další pohřeb, na němž pastor pronášel tatáž slova jako nad hrobem neznámého utonulého a shromáždění truchlících se stejně rezignovaným výrazem přihlíželo, jak dřevěná rakev klesá do země a padá na ni promáčená hlína.

A tak Abraham v sedmi letech přišel o matku a spolu se svými čtyřmi bratry vyrůstal jako dříví v lese, jen o pár let pozadu za starším bratrem Isaacem šel k dospělému životu. Ve škole moc času netrávili (číst a psát se ani Abraham ani Isaac nenaučili), takže je nezdržovala od jiných věcí, těch, na kterých skutečně záleželo, jako bylo sbírání sítiny na sítinové louče, paběrkování na pláži nebo zakázané rybaření ve vodních příkopech, které předělovaly krajinu. Často hladověli, vždyť byli dětmi lidí bez majetku, vesničanů zbavených nároku na obecní půdu, jenž jejich předkům přínáležel po staletí². I tak to zkrátka chodilo.

Poměrně brzy se objevila nová matka, nevlastní, jak to pojmenoval otec. Přišla, aby se měl kdo postarat o dva nejmladší, Williama a Jamese, ale brzy také otěhotněla a posléze porodila. A tak do chalupy přibylo další dítě, nevlastní matka se rozplývala nad jejich nevlastním bratrem a ostatních dětí si víceméně nevšímala. V době narození nejmladšího se seběhla řada jiných věcí, oba nejstarší chlapci začali pracovat – čekala je stejná práce, jakou dělal jejich otec, za zlomek peněz, které jim stejně sebrali rodiče, takže Isaac a Abraham z nich neviděli ani penci. „Musíte začít přispívat, velký už jste dost,“ prohlásil prostě otec. A měl pravdu. V deseti letech už byly děti dost staré na to, aby kopal, zdvihaly, tahaly, sekaly,

2 V důsledku tzv. Oplocovacích zákonů, které začal Parlament přijímat po roce 1773. V podstatě se jednalo o legalizaci krádeže.

zkrátka aby dělaly cokoliv, co zrovna potřeboval statkář, člověk, kterého nikdo pořádně neznal a vídali ho leda z dálky.

Abraham nepřestával myslet na zlatou minci, svou zlatou minci, která jako ztělesnění všemožných příslibů odpočívala v koženém váčku ukrytém ve skrýši v obvodové zdi. S Isaacem dokonce skulinu ucpali, když na příkaz otce chalupu vyspravovali. „Koukejte pořádně vymazat zdi, kluci, ať se jen tak neflákáte,“ houkl na ně, zatímco sám před zimou spravoval doškovou střechu. A tak smíchali bláto se slámou, ucpali díry a praskliny a ukryli svůj poklad ještě pečlivěji. Když materiál zaschl, přetřeli ho omítkou. Teď nikdo nic nenajde.

„Udělej tam značku,“ poprosil Abraham Isaaca. „Jinak zapomeneme, kde to bylo. Až půjdu, budu tu minci potřebovat.“

„A kam bys chodil, brácho?“ zasmál se Isaac.

„Co nejdál odsud.“

„A proč?“

„Abych poznal svět.“ Znělo to jako z říše fantazie, ale nemožné to nebylo – vždyť přestože jejich rodina kopala brambory a tuřín nebo sklízela pšenici, pokud měli zrovna štěstí, východní hranici farnosti tvořilo moře a Lowestoft se svým přístavem ležel jen hodinu pěší cesty na sever. Za jasného dne člověk mohl sedět na okraji dun a přes vodu hledět k obzoru, pozorovat lodě, poslouchat racky, vnímat dálku; za noci se mu nad hlavou otáčely hvězdy.

A tak chlapi rostli a v jejich představách se rozrůstaly i dva zlaté sovereigny, ze dvou mincí se stal téměř poklad, zatímco neznámý námořník – Němec? Holanďan? – práchnivěl v neoznačeném hrobě a proměňoval se v tajemného dobrodince, kterému leželo na srdci jen dobro obou hochů. Abraham trávil mezi náhrobními kameny hodně času, ne však u matčina hrobu, ale u náhrobku, kde ležel muž, s nímž se za jeho života neznal, to mramorově chladné tělo, ten plnovous, ta sevřená ruka, to zirájící oko. To oko mu nepřestávalo vrtat

hlavou. Co všechno asi vidělo? Piráty a vraky lodí? Daleká neznámá pobřeží, nahé divochy, kanibaly, lidské oběti? Divy, kterým se těžko může rovnat monotónní střídání ročních období v nějakém Kessinglandu na břehu Německého oceánu, kolem nějž lodě jen proplouvaly a jehož obyvatelé, kteří živořili na zdejších březích, kteří se věčně brodili v bahně, ty blátotlačky, ti ukoptěnci, ti ztroskotanci nestáli nikomu nejen za zlaták, ale ani za zlámanou grešli.

„A kam teda půjdeš, brácho?“ ptali se ho, když se vytahoval.

„Půjdu... půjdu... pryč. Prostě půjdu pryč.“ Ve výrazu jeho tváře byla patrná frustrace. Problém byl v tom, že nic než Kessingland neznal. V životě snad neviděl knihu, s výjimkou bible, a pokud kdy nějakou viděl, stejně si v ní neuměl nic přečíst. S výjimkou Lowestoftu nedokázal uvést jméno jediného města, možná snad Lundyn, ale o tomhle velikém městě věděl jen z doslechu. Tušil cosi o Německu, podle kterého se jmenoval oceán, který se zakusoval do zdejšího pobřeží, a Holandsku, což mohlo klidně být totéž.

„A jak se tam dostaneš, Abrame?“ škádlili ho, ale na tohle odpověď měl:

„Lodí.“

„A kde tu loď vezmeš, brácho?“

„Udělám to jako strejda,“ odpověděl s pýchou v hlase. Strýc, otcův mladší bratr, jeden z dvojčat, mnohem chytřejší než kterýkoliv z nich, to dokázal – odjel z Kessinglandu do Lundynu a pracoval tam v docích. Dostal tam opravdové zaměstnání, za které bral výplatu. Tenhle strýc Isaac, po kterém pojmenovali Abrahamova bratra, je párkrát navštívil, přijel z Lundynu povozem a naposledy dokonce, věřte nebo ne, parním vlakem. To bylo něco! Když se tenkrát před mnoha lety vydal do velkého města, musel tam dojít pěšky, a teď si mohl dovolit jízdenku na vlak do Yarmouthu – vlastně dvě,

protože při druhé návštěvě s sebou přivezl i manželku, tetu Lydii, nóbl paní, která při vstupu do chalupy nakrčila nos. Možná kvůli kouři z ohně, možná kvůli zápachu. To nedokázali říct, sami už zápach nevnímali.

Strýček Isaac

Strýček Isaac byl mohutnější než Abrahamův otec, a ač se narodil o čtyři roky později, dělal dojem staršího z nich: byl hlučnější a hovornější, mluvil skoro bez přestání a slova doprovázel rozmáchlými gesty, jako by se každou chvílí snažil zabít dlaní mouchu nebo prstem někomu vypíchnout oko. Oba muži se usadili k ohništi, kouřili a popíjeli malé pivo; chlapci je špehovali z přitní. „Tady ty kluky nic nečeká, Johne,“ prohlásil strýček Isaac. „Vůbec nic. Kolik že si to vyděláš? Dvacet pencí denně? V docích by dostali dvakrát tolik, nebo i víc, až se zaučej.“

Otec zavrtěl hlavou. „Když byl zdejší život dost dobrej pro mýho otce a děda, nevidím důvod, proč by neměl bejt dost dobrej i pro mý kluky.“

Strýček Isaac se rozesmál. „Vždyť svýho otce neznáš, Johne. Netušíš ani, jestli to byl ten samej, co zplodil mě.“

Otec ho umlčel. „Uslyšej nás,“ zabručel.

Kluci ani nedutali.

„A proč by to neměli vědět?“ usmál se Isaac. „Vždyť je to pravda. Pokud jsou dost starý na to, aby mohli makat, jsou taky dost starý na to, aby se dozvěděli, co byla jejich babička zač.“³

3 Jejich babička, Elizabeth Blocková, narozená v roce 1774, dokázala porodit deset dětí, všechny nemanželské. Čtyři z nich, včetně Isaaca, měly stejného otce, jistého Thomase Paina (jindy psáno Paynea). U Johna Blocka („nemanželského syna Elizabeth Blockové“, jak stojí v matriční knize) jméno otce uvedeno není.

„O mrtvech jen dobře! Navíc mluvíš o ženě, který vděčíš za svůj život.“

Strýc Isaac se znovu rozesmál. „Hele, brácho...“

„Nevlastní. Jen to klidně řekni.“

Znovu smích. Ten tu nezněl často, vlastně jen když je navštívil strýc. „Tím si přece nemůžeme bejt jistý, ne? Nikdo neví, co se dělo pod peřinou.“

„Pod peřinou? Tak takhle ty si žiješ v Lundynu, jo? Peřiny...“

Jako by peřina bylo něco neslušného.

„No jo, peřiny, dobrý jídlo... To všechno by tvý kluci mohli taky mít, kdyby se vypravili do města. Povídám ti, brácho, ten tvůj Abraham,“ otočil se, ukázal do kouta a jeho tvář ozářená jen sítinovou loučí se vznášela v šeru jako lucerna, „je to ještě smrádě, ale pálí mu to.“

„Vždyť neumí ani číst.“

„To se může ještě naučit, když se bude snažit. Co bys chtěl dělat, Abrahame?“ houkl na chlapce. „Kopat celej život kanály a orat pole?“

Být tázán dospělým – a ještě na věc tak abstraktní, jako jsou přání a touhy –, to bylo něco neobvyklého. Abraham v panice hledal slova. „Chtěl bych,“ vypadlo z něj, „ pryč odsud, to bych chtěl. Poznat různý místa.“

„Tak vidíš, Johne. Chce poznat různý místa, ne trčet tady a s prázdným žaludkem se rejpat v blátě. Takový nedochůdče. Co kdybich ho vzal s sebou a našel mu nějakou pořádnou práci? Řemeslo, něco užitečného?“

„Poznat různý místa,“ zopakoval Abraham, aby to nezapadlo.

„Takže na moře s ním,“ zasmál se strýc Isaac. „Proč ne? Už jsi byl někdy na lodi, chlapče?“

„Ne. Ale pozoruju je.“

„Pozoruješ. Slyšíš, Johne? Tvůj kluk pozoruje lodě a sní.“

„Snění si tady nemůžeme dovolit.“

„Jistě, s tvýma výdělkama těžko, natož pak s těma jeho. Tak ho nech, ať si ty sny splní, ty starej mizero. Pusť ho se mnou do Londýna, ať se zaučí v docích, prohlídne si velký lodě. Třeba ho na nějakou vezmou. Kluky, co se nebojej vejšek, sháněj pořád. Vsadím se, že je mrštnej jak opice, že jo, mladej?“ zaletěl pohledem k Abrahamovi a pak zpátky k jeho otci. „A vydělá si slušný peníze, dokonce i jako plavčík.“

„Co je to plavčík?“ osmělil se zeptat Abraham.

„Plavčík je někdo, kdo otročí na lodi,“ odsekl otec.

„Není to o nic větší otročina než život tady,“ zasmál se strýc Isaac. „Prostě se na pár let upíšeš a učíš se co a jak. A oni tě živí a ještě ti za to platí. Když skončíš, je z tebe námořník. A máš před sebou budoucnost, no jen si to představ!“

Pak se hovor stočil jinam, strýc začal vyprávět o lodích mířících do vzdálených míst. Do míst zvaných Amerika, Čína, Strálie. O lodích překonávajících oceán, ne o takových, jaké pozorovali ze zdejšího pobřeží, křižujících proti větru směrem k Lowestoftu nebo Yarmouthu, ale o lodích plujících kolem světa. Takové strýc viděl v přístavu v Lundynu. Žádné rybářské bárky nasáklé zápachem ryby, ale koráby vonící po koření a po ovoci z celého světa. „Po citronech, viděli jste někdy citrony? Nebo po pomerančích.“ Dva pomeranče jim dokonce přinesl. Oloupali je a ochutnali. „Vidíte?“ prohlásil strýc, zatímco sledoval, jak přezvykují. „Takhle chutná budoucnost. To je něco jinýho než tuřín, co?“

Opatrovníci

Čas plynul tak, jak už to bývá, zároveň pomalu i rychle, zdál se elastický. V Kessinglandu se trýznivě vlekl, byl to čas traktovaný ročními obdobími, od studené zimy s mrazy, omrzlinami, skomírajícím ohněm a hladověním přes úlevné jaro a letní bujení, které přineslo jídlo, výdělek a iluzi dostatku, jež se rozplynula s další nuznou zimou. Takhle plynul kessinglandský čas, podzim střídal léto, jeden rok přecházel v druhý, čas jako by vyvěral z nepoznané minulosti a vlekl se směrem k budoucnosti, kdy Abrahamův otec zemře, jako zemřela jeho matka, a on, Abraham, se stane odrazem svých rodičů a stejně jako jeho otec zplodí děti, jež tím odsoudí k životu na tomhle rovinatém kousku země obklopeném řekami a Německým oceánem, k němuž byl předtím odsouzen on sám.

Tak plynul kessinglandský čas.

Jinde však čas, aniž o tom měl Abraham sebemenší tušení, pádil mnohem rychleji, spojil rozličné časy do jediného, uháněl rychlostí vlaku, synchronizoval nádražní hodiny po celé zemi a jakožto greenwichský střední čas byl nakonec přijat celým světem. A tenhle čas s sebou přinesl také předvolání před Radu opatrovníků, pánů s tuhými límečky, v černých sakách a proužkovaných kalhotách, s licousy, kníry a zachmuřenými výrazy proroků. Jedním z nich byl i reverend Lockwood, ten, který pochoval Abrahamovu matku i cizince vyplaveného mořem.

Abraham se dostavil v doprovodu otce, oba byli ze vši té pozornosti nervózní a vystrašení.

„Johne,“ promluvil reverend Lockwood, „nejde nám o nic než o tvé blaho.“ Což bylo uklidňující, vzhledem k tomu, v jak tíživé atmosféře se schůzka odehrávala. Šlo o chudobu, pochopitelně. Pro chudé byla chudoba osudem: nesmazatelná, nenapravitelná; nedílná součást jejich existence. A tihle pánové byli opatrovníky chudých, jejichž zákonnou – a snad i Bohem svěřenou – odpovědností bylo na chudáky dohlížet. „To přece sám dobře víš.“

Otec naznačil souhlas a dál žmoulal čepici. Vikář spokojeně pokýval hlavou. „Když v minulosti nebyla práce, farnost poskytla tvé rodině pomoc ve formě almužny. Jindy jste zase ty i tvoje děti pilně pracovali a nebyli jste pro farnost přítěží. Ale časy se mění. Ti, kdo nám všem tak moudře vládnou, usoudili, že pomoc chudým má mít modernější podobu. Rodiny, jako je ta tvoje, už nebudou dostávat materiální podporu, ale v situacích, kdy na ně dolehnou těžké časy, jako právě nyní, se jim ulehčí jiným způsobem, institucionálně. O chudobincích jsi už jistě slyšel, třeba o tom v Oultonou.“

„My do žádnýho chudobince nemusíme. Máme, co potřebujem. Mý kluci pracujou. To akorát teď, v zimě...“

„Přesně tak, Johne, přesně tak. Právě proto jsme si tě předvolali. Abychom předešli tomu, že zase s čepicí v ruce přijdeš na farnost. K mé veliké lítosti totiž farnost už nadále nebude schopná pomáhat takovým, jako jsi ty, jako jsme to dělali dosud.“

„Tak už mu to řekněte,“ zamumlal jeden z oněch důstojných pánů.

Lockwood na okamžik zavřel oči, jako by ho stihla náhlá bolest. „Moc rádi bychom ti pomohli, Johne,“ pravil. „A tak pro tebe máme návrh, díky němuž by jeden z tvých hochů, třeba zrovna tenhle, už nadále nebyl přítěží ani pro tvou rodinu, ani pro farnost.“

„Cože, chcete ho poslat do chudobince?“

„Kdepak, do žádného chudobince, Johne. Nic takového. Rádi bychom mu poskytli příležitost, vysvobodili ho z močálu malomyslnosti —“

„Z čeho?“

„Z beznadějného kruhu chudoby, v kterém jste se ocitli. Proč jemu, a vlastně i sobě, nedat šanci?“

John Block se zachmuřil. „To z něj má bejt slouha?“

„Nic takového. Ale mohl by vstoupit někam do učení.“

„To je otroctví.“

„Nic takového to není.“

„A kam do učení? Vždyť neumí číst ani psát a stěží něco spočte.“

„To lze těžko klást za vinu jemu,“ povzdychl reverend Lockwood. „V obchodní plavbě jsou nicméně povinni brát mladé muže do učení bez ohledu na to, zda umějí číst a psát. Chci tím říct, že by mohl jít na moře.“

„Na *moře*? Tadyhle Abraham že by měl jít na moře, to myslíte vážně?“

„Ano, to myslím zcela vážně. Tedy *myslíme* to vážně. Není to snad ideální práce pro chlapce, který se narodil sotva míli od mořského břehu? Tento džentlmen...“ – kývl směrem k jednomu z mužů – „...provozuje v Lowestoftu obchod s uhlím. Je to vlivný muž a dokázal by zařídit, že by tady Abrahama přijali jako plavčíka na jednu z nákladních lodí, která se plaví mezi Lowestoftem a Newcastlem.“

Zmíněný muž na stvrzení pravdivosti těchto slov vážně pokýval hlavou. „Loď patří pánům Charltonovi a Ramsayovi,“ pravil, přičemž jména vyslovil s obřadností, jež by slušela starozákonním prorokům. „Jmenuje se *Bedlington*.“

Abrahamův otec působil rozzlobeně. A zmateně. Přejížděl očima z Lockwooda na ostatní pány sedící za stolem, pak pohlédl dolů, na svého chlapce. „Co je špatného na tom, když tady, na suchý zemi, pomáhá svý rodině? Proto ho přece mám.“

„Johne, máš přece další čtyři syny, kteří ti mohou vypo-
mout... anebo se stát přítěží pro farnost, když žádný z vás
zrovna nemá práci. A já ti pro jednoho z nich nabízím výcho-
disko. Sejmi ze svých beder alespoň část tíhy a dopřej mu
lepší budoucnost. Poslechněme si, co o tom soudí on sám.“

Zraký všech se upřely na hocha stojícího po boku otce.
„Inu, chlapče?“ vybídl ho jeden z mužů. „Tak co nám povíš?
Chceš se stát námořníkem? Vyplout na moře? Vidět kus svě-
ta?“

Abraham Block, patnáctiletý mladíček vysoký sotva metr
šedesát, jim s dychtivou tváří a stěží potlačovaným vzruše-
ním pohled opětoval. Aniž to tušil, v jeho výrazu byl vzdor-
ovitý úsměšek. Důvodem nebyl nedostatek úcty k oněm
významným mužům, ale skutečnost, že už věděl, co bude
následovat. Dostane od otce nařezáno, týden bude zavřený
doma o chlebu a vodě, aby byl k ruce nevlastní matce, všichni
ho budou mít za blázna. Bratrům bude pro legraci – největší
skrček z rodiny, věčný průšvihář, ten, kterému se tolik vysmí-
vali, když snil o tom, že uteče na moře.

„Ano,“ prohlásil.

Bedlington

Cesta do Lowestoftu podél pobřeží Německého oceánu. Křik racků. Na moři lodě křižující proti zimnímu větru. V kapse dopis od jednoho z oněch pánů pro jistého Edwarda Charltona, kapitána *Bedlingtonu*. Přečíst si ho Abraham samozřejmě nedokázal; řekli mu, co ty skloněné tahy perem znamenají a že má dopis předat tomu správnému člověku v lowestoftském přístavu. A tak se vydal na cestu, v obnošeném kabátě a záplatovaných kalhotách, celý svůj svět sbalený do plátěného ranečku. Na nohou první boty, které kdy obul. Vyrazil před úsvitem přes fádňi roviny, kde zahlédl víc čejek než lidí, přes řeky, jejichž vody nahnědlé bahnem východní Anglie brázdily pramice, až do Lowestoftu, kde na něj místní zírali, jako by právě dorazil z Afriky.

„Kam máš namířeno, hochu?“ ptali se ho s úsměvem.

„Chystám se na moře,“ odpovídal a oni se smáli, jako by to bylo něco z říše snů a fantazií. Abraham byl sice nejmenší z bratrů, ale o to ostřílenější. Posměchu si nevšímal, povzbuzení čerpal ze vzpomínky na hovor se strýčkem Isaacem a sebevědomí mu dodával zlaťák v kapse. U mostu v centru města se zeptal na cestu a kdosi mu ukázal samozřejmě na shluk stěžňů holých jako zimní les, který se kolébal nad vnější částí přístavu, rejdou. Směr mu pomáhal udržovat křik racků a zápach ryby, další náповědou bylo molo pro vykládku uhlí, u kterého kotvily lodě pokryté uhelným prachem, a černé haldy podél nábřeží.

„*Bedlington?*“

Kdosi mu ukázal. Kráčel podél vody, překračoval lana, kterým měl brzy začít říkat „springy“, vyhýbal se úvazným kúlům zvaným „pacholata“, tlustým provazům, čemukoliv, o co by se mohl přerazit nebo co by ho v případě zaškolbrtnutí poslalo po hlavě do hlubin přístavních vod, které se vlnily a vzdouvaly mezi trupy lodí. Jednou z nich byl i *Bedlington*, vyvázaný k molu, s nímž ho spojoval jediný přístavní můstek. Na molu seděl na pacholeti námořník a kouřil.

„Nesu dopis pro kapitána.“

Námořník si ho prohlédl od hlavy k patě a dál kouřil. Teprve po značné době natáhl ruku, jako by chtěl dát najevo, že převzetí dopisu nemá nic do činění s tím, co Abraham řekl, jako by chtěl jasně ukázat, že on, muž, nereaguje na nic, co prohlásí nějaký usmrkanec. Prohlédl si dopis a dál u toho potahoval z dýmky. Jestlipak umí číst, napadlo Abrahama. Čtení, to byla podivná věc: člověk luštil různé tahy a klikyháky a vytvářel z nich slova. Abraham o tom něco málo věděl, uměl přečíst některá písmena a dát dohromady pár slov. P-E-S. D-Ů-M. Co mu ale unikalo, byla schopnost skládat k sobě písmena dostatečně rychle. Námořník nicméně přikývl, jako by mu bylo všechno jasné, ačkoliv na obálce toho bylo napsáno tak málo, aspoň podle toho, co Abrahamovi řekli: *Vážený pan Edward Charlton, kapitán lodi Bedlington, Lowestoft.*

„Počkej tady.“ Námořník i s psaním odešel a Abraham zůstal na nábřeží připraven o to jediné, co ospravedlňovalo jeho přítomnost zde, v tomhle cizím přístavním světě – o dopis, který nebyl schopen přečíst. Čekal. Křik racků. Zápach rybiňy. Nastupující odliv. Pocit bezradnosti, ale také odevzdání. Nedokázal to vyjádřit slovy, neznal ta správná: bezmocný, leč smířený. Co se má stát, se stane. Pokrčení ramen.

„Co tady děláš, hochu?“ prohodil k němu kolemjdoucí muž.

„Čekám.“

To byla podle všeho dostačující odpověď. Čekání na příliv. Čekání na vítr. Na každého jednou dojde.

Po nějaké době – byly to minuty, hodiny? – se námořník znovu objevil a naznačil Abrahamovi, aby ho následoval na loď. Abraham váhavě přešel po úzkém přístavním můstku, na němž na rozdíl od námořníka jen s obtížemi udržoval balanc, a vstoupil na palubu. Poprvé v životě se ocitl na lodi, poprvé ucítil záchvěvy, které prostupovaly dřevem dokonce i tady, v chráněných vodách přístavu, poprvé zakusil pocit, že ta konstrukce z prken a trámů je vlastně živá bytost, která citlivě reaguje na sebemenší pohyb vodní masy všude pod ní a vzduchu kolem ní, že s pevnou zemí ji pojí jen několik lan a že její skutečný, nespoutaný život se odehrává kdesi daleko na moři.

„Bacha na hlavu.“

Abraham se ale příkrčit nepotřeboval, dřevěnými vnitřnostmi plavidla se proplétal hladce jako úhoř. Námořník zaklepal na zavřené dveře, nízké jako vchod do chalupy.

„Vstupte!“

Námořník dveře otevřel. V hlavní kajutě seděl za stolem kapitán *Bedlingtonu* a v záplavě světla, které proudilo dovnitř zářivými okny, působil jako nějaké božstvo. Cosi dopsal – to tajemné umění! – a vzhlédl. „Jak se jmenuješ, chlapče?“

„Abraham Block, pane.“

„Block? Tak snad tě to nebude blokovat v práci.“ Mluvil zvláště, s přízvukem odněkud ze severu. Abraham mu rozuměl jen s obtížemi.

„Myslím, že ne, pane.“

„Doporučil mi tě jeden z mých zákazníků. Co víš o lodích a o mořeplavbě?“

„Nic, pane, znám to jen ze břehu.“

„Ale přesto jsi se přišel zapsat jako plavčík a my z tebe máme udělat námořníka, je to tak?“

„To bych rád, pane.“

„Pět let, chlapče. Víš, co to znamená?“

„Vím, co je rok, pane.“

„To znamená, že se nalodíš jako kluk a z lodi vystoupíš jako muž. To znamená, že na moři pro mě budeš pracovat a na souši mi budeš viset na krku. Snad to nebude moc často. To znamená, že budeš na *Bedlingtonu* žít a možná na něm i umřeš. Moře nic neodpouští. Když uděláš nějakou pitomost, může být v tu ránu po tobě. Když spadneš přes palubu, nejspíš tě už nikdy nevidíme. Chápeš?“

„Ano, pane.“

„Houby, nechápeš nic. Ale časem pochopíš. Aspoň že s tebou nepřišla matka, aby mi tady fňukala, že na tebe mám dát pozor.“

„Moje matka je mrtvá, pane.“

„To je dobře, chlapče, protože tvojí matkou je teď tahle loď, *Bedlington*. To bude teď tvoje kvočna.“

„Ano, pane.“

„Víš, co je to kvočna?“ svažtil kapitán čelo.

„Slepice, kterou nakryje kohout a ona pak sedí na vejcích, to je kvočna.“

Smích. „No jo, kluk z venkova, to se pozná. Tam, odkud pocházím, se kvočna říká starostlivé ženě, mladý muži. Ale o ženských toho asi ještě moc nevíš, předpokládám. Dozvíš se, neboj. Všechno, co potřebuješ vědět o ženských, se naučíš stejně jako námořnické řemeslo – metodou pokus-omyl.“

V budově celnice u mostu podepsali dokumenty; tedy Charlton je podepsal a Abraham Block přidal pod dohledem zástupce ředitele celnice roztřesený křížek. Závazek k pěti-leté službě na palubě lodi *Bedlington* měl vypršet 30. listopadu 1852.

1870	William H. ...	11. 11. 1847	7	11. 11. 1847	7	11. 11. 1847	7	11. 11. 1847	7	11. 11. 1847	7	11. 11. 1847	7
1871	David Jones	14. 11. 1847	9	14. 11. 1847	9	14. 11. 1847	9	14. 11. 1847	9	14. 11. 1847	9	14. 11. 1847	9
1872	David ...	15. 11. 1847	10	15. 11. 1847	10	15. 11. 1847	10	15. 11. 1847	10	15. 11. 1847	10	15. 11. 1847	10
1873	David ...	16. 11. 1847	11	16. 11. 1847	11	16. 11. 1847	11	16. 11. 1847	11	16. 11. 1847	11	16. 11. 1847	11
1874	David ...	17. 11. 1847	12	17. 11. 1847	12	17. 11. 1847	12	17. 11. 1847	12	17. 11. 1847	12	17. 11. 1847	12
1875	David ...	18. 11. 1847	13	18. 11. 1847	13	18. 11. 1847	13	18. 11. 1847	13	18. 11. 1847	13	18. 11. 1847	13
1876	David ...	19. 11. 1847	14	19. 11. 1847	14	19. 11. 1847	14	19. 11. 1847	14	19. 11. 1847	14	19. 11. 1847	14
1877	David ...	20. 11. 1847	15	20. 11. 1847	15	20. 11. 1847	15	20. 11. 1847	15	20. 11. 1847	15	20. 11. 1847	15
1878	David ...	21. 11. 1847	16	21. 11. 1847	16	21. 11. 1847	16	21. 11. 1847	16	21. 11. 1847	16	21. 11. 1847	16
1879	David ...	22. 11. 1847	17	22. 11. 1847	17	22. 11. 1847	17	22. 11. 1847	17	22. 11. 1847	17	22. 11. 1847	17
1880	David ...	23. 11. 1847	18	23. 11. 1847	18	23. 11. 1847	18	23. 11. 1847	18	23. 11. 1847	18	23. 11. 1847	18

**Záznam o zapsání Abrahama Blocka do pětileté služby,
30. listopadu 1847**

Block. To je příjmení, které se pro námořníka hodí. Vyjadřuje tvrdost, nezdolnost, odkazuje k překážkám, které musejí být překonány, k protivenstvím, jež je nutné snést, i k těžkým nákladům, které je potřeba naložit nebo vyložit. A Abraham, jméno patriarchy, zakladatele slavných monoteistických náboženství, muže svěřepého stejně jako ona náboženství, muže, jemuž nechybělo děsivé odhodlání obětovat jediného syna strašlivému bohu.

Abraham, nebo Abram? V záznamech se sice objevují obě verze, ale pokud si mohl vybrat, nikdy to nebylo *Abram*. Takže *Abraham*, ačkoliv on sám nevěděl, jak své jméno napsat. Neuměl psát, neuměl číst, o světě netušil nic kromě toho, co mu řekli, co zaslechl nebo co na vlastní oči viděl, a toho nebylo mnoho – až do onoho dne, kdy se upsal ke službě.

První plavby

Třetího prosince se *Bedlington* s pomocí tažných lan dostal z lowestoftského přístavu a proti zimnímu severáku začal křížovat podél východního pobřeží směrem k Newcastlu. Abrahamu Blockovi tak začal život na moři. Život odměřovaný vyzváněním lodního zvonu a provázený brutalitou. Spal v předním podpalubí, ve sporém světle dopadajícím palubními schůdky, schoulený v hamace zavěšené v těsném prostoru, o nějž se dělil s muži, kteří nadávali, smáli se a mluvili pro něj neznámým jazykem. Podle nich byl *zasranej venkovskej balík, zasranej zelenáč, zasraná suchozemská krysa, která jim ujídá z přídělů a přitom vůbec nemaká, zasranej hulibrk*. Podpalubí páchlo jako prasečák, ale brzy si na to zvykl, stejně jako na to, že podobně smrděl on sám i ostatní. Objevil v sobě netušenou houževnatost. Poznal, co je to mořská nemoc. Poznal chlad, ten nejvlezlejší ze všech: chlad prodchnutý solí. Poznal, jak pálí ruce do krve sedřené od lan, naučil se drhnout palubu a leštit mosazné kování. Ale nezakusil hlad. Poznal, jaké to je vstávat za rozbřesku na ranní hlídku, poznal, co je to šikana, poznal, jaké to je, když po něm někdo lační, poznal, jaké to je, když ho do zad štípne loďmistrův karabáč, ale při tom všem dostával pravidelně najíst. Zjistil, co je to obrat po větru a proti větru, plavba na přední a na boční vítr. Naučil se názvy plachet a k čemu se používají, naučil se, co je stěh a co rolfok a že otěž nemá nic společného s jízdou na koni. Dozvěděl se, že žádnému ze všech těch provazů se neříká „provaz“, nýbrž zdviž, sáling, vant, kasoun, škot nebo

pardun. Přišel na kloub oné zvláštní geometrii plachetnice, zvykl si na náhlou rotaci celého světa kolem středobodu loď, když prováděli obrat. Pochopil, jak v noci určit směr jiného plavidla podle světél a jak důležité je varovat kormidelníka, pokud taková loď míří jejich směrem. „To je jednoduchý jak facka, hochu. Když zůstane na kolizním kurzu a kormidelník s tím nic neudělá, tak se srazíme. A jestli se srazíme, tak jseš mrtvej. Všichni jsme mrtvý.“

Poznal spoustu zvláštních akcentů, mezi nimiž převažovalo podivné trylkování typické pro severovýchod Anglie, a doslechl se o dalekých místech a prazvláštních zvycích. Naučil se kouřit dýmku a žvýkat tabák. Naučil se pracovat s kompasem a používat sextant. Poslouchal pozorně, co námořníci vykládali o ženách a co s nimi měli v úmyslu dělat, jakmile se vylodí. Zjistil, že jsou i tací, kteří by mezitím nepohrdli ani jeho zadkem. Naučil se mlčet a mít uši nastražené.

A nejen to. Na téhle cestě za vlastní budoucností v sobě nesl šestnáctinu mých genů. Jistě, jeho by v žádném případě nenapadlo hledět za obzor vlastního osudu – učednických let, která mu na téhle neznámé lodi zařídil jakýsi neznámý člověk –, ale přesto, je to on, jeho geny a... co ještě? Říkám si, co dalšího v sobě má, co z těch nepostižitelných, neměřitelných záležitostí, jež se v rodinách dědí, jako jsou vzpomínky, příběhy, mýty a legendy, které se předávají z generace na generaci, vědomě i nevědomky. Žil na jiné planetě, v čase i prostoru vzdálené od té, kterou obýváme my. Ale přesto dosáhl jisté svobody. Už nebyl připoutaný k tomu blátivému kousku půdy na nehostinném pobřeží u Kessinglandu. Už nemusel kopat, nakládat a sekat. Už v zimě nehladověl. Teď měl hamaku v předním podpalubí a stoloval s tuctem ošlehaných námořníků, kteří znali svět, nebo aspoň kus světa. A sám ho začal taky poznávat. O životě námořníka si může člověk udělat poměrně přesný obrázek, když sleduje cesty

jeho lodi prostřednictvím záznamů v denících *Lloyd's List a Shipping and Mercantile Gazette*. Ty uvádějí data vyplutí, zvláštní pozorování učiněná na moři, data doplutí do cíle, popisy nákladu: pečlivě zaznamenané detaily oceňovali jak nervózní majitelé, tak vystrašení příbuzní.

Počátkem následujícího roku – 1848 – se *Bedlington* vydal poprvé do ciziny, do Amsterdamu, kam po šestidenní plavbě přes Německý oceán dovezl padesát chaldronů uhlí z Newcastleu.⁴ Tak Abraham poznal, co je to cizina. V Amsterdamu poprvé pil holandský gin *jenever* a na konci večera byl namol. O tom se ve výše zmíněných novinách nepíše, ale nepochybně to tak bylo: jeho kumpáni se smáli nejdřív jeho skopičinám a pak ještě hlasitěji tomu, jak zvracel do škarpy před knajpou. Následujícího večera ho poprvé vzali do hampejzu. Byl vyjukaný, vnímal, že stojí na prahu dospělosti, cítil obavy i velkou zvědavost. „Tady se nemusíš bát, mladej,“ uklidnil ho jeden z námořníků. „Sem chodí doktor a ten už se postará, aby byly čistý. Tady nic nechytneš.“

Nikdy by ho nenapadlo, že by mohl při šukání něco chytit. Zvířata při tom přece taky nic nechytla (vzpomněl si na krávy u nich doma, na prasata a ovce), tak proč by měli lidé? Jeho společníci ale věděli své. „Příjici, muňky, tripla, čapnout můžeš všelicos,“ upozornili ho. „Umyj si pak ptáka v mořský vodě. To dělá divy.“

Když přišel na řadu, zavedli ho do malého pokoje v zadní části budovy, tmavého dřevěného kamrlíku připomínajícího kotec plný těžkého králičího pachu. V jeho přítmí žena, která si vykasala sukně a předklonila se, aby si mohl počínat jako hřebec nakrývající klisnu. Zakusil prchavý, kluzký okamžik uvolnění, jaký si až do té doby dopřával jen za pomoci vlastní

4 Chaldron bylo množství uhlí odpovídající buď 2 692 kg (newcastleský chaldron), nebo 1 422 kg (londýnský chaldron). Vsadím se, že to vyvolalo nejeden spor.

ruky v soukromí hamaky; a to bylo celé. Vzápětí se žena napřímila, otřela a pobaveně si ho prohlížela.

„To bylo tvý poprvý, co, cukrouši?“ Cukrouši? Její angličtina byla hrdelní, odposlouchaná od stovek klientů, stovek cukroušů. Připustil, že je to tak. „To je roztomilý,“ usmála se a bezděčně k němu natáhla ruku a pohladila ho po tváři v náhlém projevu lidskosti, jaký nezakusil od okamžiku, kdy mu před osmi lety zemřela matka. I tak jí ale musel zaplatit z pečlivě strženého váčku mincí rozměněných ze zlatáku, který před lety našel v kapse utonulého.

Následujícího dne vypluli z Amsterdamu zpět přes Německý oceán do Seahamu v hrabství Durham. Ze Seahamu pak do Shieldsu. Ze Shieldsu s nákladem uhlí zpátky do Holandska, tentokrát do Helvoetu. Odtud do Dorrtu, pro náklad, který dopravili do Shieldsu. *Bedlington* byl jen jednou z tisíců lodí překonávajících Německý oceán; doba přeplavby závisela na větru, někdy to byly dva dny, jindy víc než týden.

Zima se postupně překlopila v léto. Vlnící se mořská pustina ubrala na zuřivosti, rozbouřená hladina se zklidnila. Abraham si už navykl na pohyby lodi, na její vůně a pachy, na zvuky, na to, jak sebou trhala, když plula ostře proti větru, jak stoupala a klesala, když jim foukalo do zad, jak se nepříjemně kymácela při bočním větru. Znal význam všech těch slov, která se mu krátce po nalodění zdála tak divná. Pomalu se z něj stával námořník.

Zpátky do Holandska, zase do Dorrtu, se třiapadesáti chaldrony uhlí z dolů v Hartley, potom do Rotterdamu a zpátky na sever, do Stocktonu. Pak do Newcastlu, kde naložili další uhlí (pětapadesát chaldronů) a znovu do Rotterdamu. Sedření jako koně. S *Bedlingtonem* překonali toho roku Německý oceán celkem devětkrát, bičovaní větry, zmítaní vlnami, dnem